

## JUHÁSZ GYULA ÉS TÓTH ÁRPÁD

(+ az idézésről)

### JUHÁSZ GYULA

#### TISZAI CSÖND

Hálót fon az est, a nagy, barna pók,  
Nem mozdulnak a tiszai hajók.

Egyiken távol harmonika szól,  
Tücsök felel rá csöndben valahol.

Az égi rónán ballag már a hold:  
Ezüstösek a tiszai hajók.

Tüzeket raknak az égi tanyák,  
Hallgatják halkán a harmonikát.

Magam a parton egymagam vagyok,  
Tiszai hajók, néma társatok!

Ma nem üzennek hívó távolok,  
Ma kikötöttünk itthon, álmodók!

#### MILYEN VOLT...

Milyen volt szőkesége, nem tudom már,  
De azt tudom, hogy szőkék a mezők,  
Ha dús kalással jó a sárguló nyár  
S e szőkeségben újra érzem őt.

Milyen volt szeme kékje, nem tudom már,  
De ha kinyílnak ősszel az egek,  
A szeptemberi bágyadt búcsuzónál  
Szeme színére visszarévedek.

Milyen volt hangja selyme, sem tudom már,  
De tavaszodván, ha sóhajt a rét,  
Úgy érzem, Anna meleg szava szól át  
Egy tavaszból, mely messze, mint az ég.

#### ANNA ÖRÖK

Az évek jöttek, mentek, elmaradtál  
Emlékeimből lassan, elfakult  
Arcképed a szívemben, elmosódott  
A vállaidnak íve, elsuhant  
A hangod és én nem mentem utánad  
Az élet egyre mélyebb erdejében.  
Ma már nyugodtan ejtem a neved ki,  
Ma már nem reszketek tekintetedre,  
Ma már tudom, hogy egy voltál a sokból,  
Hogy ifjúság bolondság, ó de mégis  
Ne hidd szívem, hogy ez hiába volt  
És hogy egészen elmúlt, ó ne hidd!  
Mert benne élsz te minden félrecsúszott  
Nyakkendőmben és elvett szavamban  
És minden eltévesztett köszönésben  
És minden összetépett levelemben  
És egész elhibázott életemben  
Élsz és uralkodol örökkön, Amen

## GULÁCSY LAJOSNAK

Lajos, elér-e hozzád még a hangom,  
Mely úgy remeg, mint nyárfák estelen,  
Ha rajtuk ring az alkonyi harangszó  
S rájuk ragyog a csillagszerелеm,  
Elér-e hozzád hangom, a szívedhez,  
E nagy, bíbor virághoz, mely beteg  
És az agyadhoz, mely - ő drága serleg! -  
Gyász és nyomor borával telve meg!  
Elér-e hozzád hangom, a naiv, bús  
Juhászkolomp a végtelen teren  
És fölver-e egy percre álmaidbul,  
Melyekben nincs már többé értelem?

Ó értelem! Hogy tudja ezt a többi,  
A kalmár, börsés, a kalóz, betyár,  
Csak okosan, csak adni, venni, ölni,  
Törvényesen, míg az idő lejár.  
Csak enni, nőszni és álmodni néha,  
De óvakodva, mert itt élni kell,  
Potom a szépség és művésze léha,  
Csak egy a mentség, egy csak: a siker!

Lajos, emlékszel, amikor először  
Kerített össze minket alkalom,  
A boldogságos, békés délelőttön  
Gauguinnek száz lázálna a falon?  
A sárga fényben a kövér banánok  
S a sárga tájon barna emberek,  
Az elveszett Éden, mely fájva-fájón  
Bennünk zokog, ujjong, ragyog, remeg.  
S a furcsa bálvány, szent fából faragva,  
Mosolya sír és bánata mosoly,  
Önarcképem! - mondottad és a zajban  
Kacajod bongott, mint ha szél dobol!

Lajos, emlékszel Váradon, tavasszal  
A kis csapszékből, hol Watteau lakott,  
Lerajzoltál, vén márkít, vaskalappal  
S tegnapnak láttad már a holnapot.  
A Köröst néztük és láttuk Velencét,  
A kávéházban Goethe ült velünk,  
Esengtük Grandet Eugenia szerelmét,  
A csillagot kerestük, amely letűnt.

A csillagot kerestük... merre is vagy,  
Hisz még nem hullottál az éjbe le,  
Még ég fölötted estenden a villany,  
Még mérik, lázad nő, vagy süllyed-e?  
Lajos, hiszen mi voltunk már azóta  
Ott is, tudod, nem mondom, fáj a szó...  
Ahol ketyeg a lélek, mint az óra,  
De nem mutat időt, irtóztató.

Te ott maradtál, hallom, jobb neked már,  
Mint ez a másik, józan, gaz pokol,  
Hol gond, ital, nő, robot és a seft vár  
S a legszebb vágy legrútábban lakol.  
Te ott maradtál: téren és időn túl  
Sétálsz a kertben, csillag s híd alatt,  
Nem hallasz már ugatni szűkölő bűt  
S nem látod a halált, amint arat,  
A mosolyt, melyet festett Lionardo,  
Nem látod a nőn, - csöndesen halad  
Agyadban, mint a Léthe, mint az Arno,  
Az örök semmi a vak nap alatt.

Nincsen remény s te nem tudod. Szeliden  
És finoman - hisz művész vagy, Lajos -  
Babrálsz a párnán ujjaddal. Az Isten  
Legyen irgalmas. Ó csodálatos  
Szent, tiszta művész, Giotto jó utóda,  
Alázatos, hű, tőled nem kíván  
Már e plánéta semmit és a holdba  
Nakonxipán vár már, Nakonxipán!

## TÓTH ÁRPÁD

### ESTI SUGÁRKOSZORÚ

Előttünk már hamvassá vált az út,  
És árnyak teste zuhan át a parkon,  
De még finom, halk sugárkoszorút  
Font hajad sötét lombjába az alkony:  
Halvány, szelíd és komoly ragyogást,  
Mely már alig volt fények földi mása,  
S félig illattá s csenddé szűrte át  
A dolgok esti lélekvándorlása.

Illattá s csenddé. Titkok illata  
Fénylett hajadban s béke égi csendje,  
És jó volt élni, mint ahogy soha,  
S a fényt szemem beitta a szívembe:  
Nem tudtam többé, hogy te vagy-e te,  
Vagy áldott csipkebokor drága tested,  
Melyben egy isten szállt a földre le,  
S lombjából felém az ő lelke reszket?

Igézve álltam, soká, csöndesen,  
És percek mentek, ezredévek jöttek -  
Egyszerre csak megfogtad a kezem,  
S alélt pilláim lassan felvetődtek,  
És éreztem: szivembe visszatér  
És zuhogó, mély zenével ered meg,  
Mint zsibbadt erek útjain a vér,  
A földi érzés: mennyire szeretlek!

LÉLEKTŐL LÉLEKIG

Állok az ablak mellett éjszaka,  
S a mérhetetlen messzeségen át  
Szemembe gyűjtöm össze egy szelíd  
Távol csillag remegő sugarát.

Billió mérföldekről jött e fény,  
Jött a jeges, fekete és kopár  
Terek sötétjén lankadatlanul,  
S ki tudja, mennyi ezredéve már.

Egy égi üzenet, mely végre most  
Hozzám talált, s szememben célhoz ért,  
S boldogan hal meg, amíg rácsukom  
Fáradt pillám koporsófüdelét.

Tanultam én, hogy általszűrve a  
Tudósok finom kristályműszerén,  
Bús földünkkel s bús testemmel rokon  
Elemekről ad hírt az égi fény.

Magamba zárom, véremmé iszom,  
És csöndben és tűnődve figyelem,  
Mily ős bűt zokog a vérnek a fény,  
Földnek az ég, elemnek az elem?

Tán fáj a csillagoknak a magány,  
A térbe szétszórt milljom árvaság?  
S hogy össze nem találunk már soha  
A jégén, éjen s messziségen át?

Ó, csillag, mit sírsz! Messzebb te se vagy,  
Mint egymástól itt a földi szívek!  
A Szíriusz van tőlem távolabb  
Vagy egy-egy társam, jaj, ki mondja meg?

Ó, jaj, barátság, és jaj, szerelem!  
Ó, jaj, az út lélektől lélekig!  
Küldözzük a szem csüggedt sugarát,  
S köztünk a roppant, jeges űr lakik!

A MARSON

Testvérem, tegnap este,  
Halló! de furcsa volt!  
Elindultam a Marsba,  
Hopp! hogy zuhant a Hold!

Jó gépem adamantin  
Szárnyán zengett a drót,  
Amikor lecsavartam  
A gravitációt.

De, kérdem, ez az út is,  
Ó, jaj mire való?  
Megjöttem, rőt hegyek közt  
Lassan szitált a hó.

Fáztam. Nagy volt a csend, és  
Körül a rozsdakék  
Távolban újra láttam  
Örökegy tengerét

Az Űrnek, a nagy Pusztát,  
S rajta a sok, szelíd  
Csillag-reménytelenség  
Kis pásztortüzeit.

A Földet is, ahonnan  
Kószán és reszketeg  
Üzent valami tört fény:  
Tán Párizs lehetett?

Vagy az én bús hazámnak  
Könnyei? nem tudom;  
Már vissza se találtam  
Gépemmel az uton.

Szigetelő kesztyűim  
Lehúztam csöndesen,  
És reggelre meghaltam  
Egy villamos hegyen.

**257.** A szövegbe ékelt szó szerinti idézetet általában idézőjelpár fogja közre. Az idézőjelet az idézet kezdetén alul, az idézet végén pedig felül tesszük ki: *„Jót s jó! Ebben áll a nagy titok” – figyelmezteti Kazinczy költőtársait.*

Ha az idézőjelbe tett mondaton belül még egy idézőjelre van szükség, lúdlábidézőjelet használunk: *Petőfi írta apjáról: „Szemében »mesterségem« / Most is nagy szálla még.”*

Idézés alkalmával az idéző mondat megelőzheti, követheti vagy megszakíthatja az idézetet.

- a) Az idézetet bevezető mondat után kettőspontot teszünk. Az első idézőjel után az idézet első szavát általában nagybetűvel kezdjük. Az idézet végére, a berekesztő idézőjel elé olyan írásjel kerül, amilyent az idézett mondat tartalma kíván: *Bessenyei ma is érvényes igazságot fogalmazott meg: „Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem.” Örök kérdést tesz fel Vörösmarty: „Mi dolgunk a világon?” Petőfi így kezdi híres versét: „Ne fogjon senki könnyelműen a húrok pengetéséhez!” – A megszakított idéző mondat kisbetűvel folytatódik: *Madách szavait: „Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál!” ma is gyakran idézzük.**

Kisbetűvel kezdjük az idézetet, ha úgy emeltük ki, hogy az eredeti szövegben is kisbetű van: *A közeledő őszt ekképp jeleníti meg Babits: „már hullnak a cifra virágok / szirmai, rongyban, mint farsangi plakátok, / ha süvít a böjti szél.”*

- b) Ha az idéző mondat követi az idézetet, gondolatjellel kapcsoljuk, és kisbetűvel kezdjük. Ilyenkor az idézet végén a kérdőjelet és a felkiáltójelet kiteszük, a pontot azonban nem: *„Ismerni a jót könnyebb, mint követni” – írta unokaöccsének Kölcsey. „Ó, megvan-e még az az otthon?” – sóhajtott fel Radnóti. „Még kér a nép, most adjatok neki!” – figyelmeztette Petőfi az urakat.*
- c) Az idézetbe iktatott idéző mondat közbevetésnek számít, tehát gondolatjelek közé tesszük, és kisbetűvel kezdjük. A második idézőjel a szövegzáró írásjel után következik: *„A tudományos felfogás szerint – írja Kosztolányi – nincs semmiféle rangkülönbség a nyelvek között.” „Lesz-e gyümölcs a fán – kérdi Petőfi –, melynek nincs virága?”*

**258.** Ha a szó szerinti idézetet szervesen beleszójuk saját szövegünkbe, az idézett részt idézőjelek közé foglaljuk, és az idézetet kezdő közszojt (az eredeti szöveg ellenére is) kisbetűvel kezdjük: *Aranyak a „nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét” gondolata okkal lett híressé. A „rendületlenül” később jelszóból magatartásformává érett.* – Ha a mondat az idézett résszel végződik, a mondatot befejező írásjelet az idézőjel után tesszük ki (akkor is, ha az idézet egyébként maga is pontra végződik): *Juhász Gyula a munkában azt az erőt látja, amely „a szabadság útjára visz gyász és romok felett”.*

Mások szavainak némiképp megváltoztatott, vagyis úgynevezett tartalmi idézésekor nem használunk idézőjeleket: *Az alapszabály kimondja, hogy az egyesület minden tagja köteles tagdíjat fizetni.* Így szokás kezelni az úgynevezett kapcsolt egyenes beszédet is: *Mondtam neki, hogy nincs az az áldozat, amelyre ne lennék képes a gyerekeimért.*

**259.** Szépirodalmi művekben a párbeszéd jelölésére nem idézőjelet, hanem gondolatjelet szokás használni. Az írásjelek és a kezdőbetűk tekintetében egyébként az idézőkor szokásos írásmódot alkalmazzuk. [Vö. 257.]

- a) Ha az író idéző mondata megelőzi a szereplő szavait, gondolatjel van előttük, utánuk viszont nincs.

*Határozatlanul mondta:*

*– Nem is tudom.*

*Reménykedve kérdezte:*

*– Ugye, hiszel nekem?*

*Türelmetlenül szólt rá:*

*– Add már ide!*

- b) Ha a szereplő szavai megelőzik az író idéző mondatát, az idézet és az idéző mondat közé is teszünk gondolatjelet.

*– Nem is tudom – mondta határozatlanul.*

*– Ugye, hiszel nekem? – kérdezte reménykedve.*

*– Add már ide! – szólt rá türelmetlenül.*

- c) Ha az író idéző mondata a szereplő szavai közé van iktatva, a megszakítás után újabb gondolatjel következik.

*– Nagyon vártalak már – fogadta a barátját. – Sok a teendőnk.*

*– Kik jártak itt? – faggatta tovább. – Nem látta véletlenül?*

*– Ne higgy neki! – támadt rá. – Annyiszor becsapott!*

*– Gyere ide – kiáltott rá –, és segíts már egy kicsit!*

*– Sehogy sem tudok belenyugodni abba – folytatta –, hogy kisémmiztek.*

- d) Az idéző mondatok nélküli párbeszédben a megszólalások külön sorokban kezdődnek, és a beszélők első szavai előtt gondolatjel van.

*– Kapitány uram, vagy kétszázán kimennénk az éjjel.*

*– Hova a pokolba?*

*– Maklárra.*

*– Maklárra?*

*– Jó estét mondani a töröknek.*

**260.** Ha közmondásokhoz, szállóigékhez, jelszókhoz stb. magyarázó, kiegészítő megjegyzést fűzünk, nem használunk idézőjeleket, de az írásjelek és a kezdőbetűk tekintetében az idézőkor szokásos írásmódot követjük: *Ki korán kel, aranyat lel – tartja a közmondás. Hová merült el szép szemed világa? – szoktuk tréfásan kérdezni.*